

שוק העבודה בישראל 2025: מסיכונים אסטרטגיים לסיכונים טכנולוגיים

מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס

מאמר זה פורסם במסגרת דוח מצב המדינה: חברה, כלכלה ומדיניות 2025

נייר מדיניות מס' 15.2025

ירושלים, טבת תשפ"ו, דצמבר 2025

מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל

מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל נוסד ב-1982 ביוזמתם של הרברט מ' סינגר, הנרי טאוב וארגון הג'וינט האמריקאי. המרכז ממומן באמצעות קרן צמיחה שהוקמה על ידי קרן הנרי ומרלין טאוב, קרן הרברט ונל סינגר, ג'יין וג'ון קולמן, קרן משפחת קולקר-סקסון-הלוק, קרן משפחת מילטון א' ורוזלין ז' וולף וארגון הג'וינט האמריקאי. המרכז מקבל גם תמיכה שנתית נדיבה מתורמים פרטיים, מקרנות ומפדרציות יהודיות.

מרכז טאוב הוא מכון מחקר על-מפלגתי ובלתי תלוי העורך מחקרים איכותיים בנושאי חברה וכלכלה בישראל. המרכז מציג בפני מקבלי ההחלטות המובילים ובפני כלל הציבור בישראל תמונה רחבה המשלבת בין הממדים החברתיים והכלכליים בהתוויית מדיניות ציבורית. הצוות המקצועי של המרכז ועמיתי המדיניות הבין-תחומיים, הכוללים חוקרים וחוקרות בולטים בתחומם באקדמיה ומומחים ומומחיות מובילים בתחומי המדיניות, עורכים מחקרים מבוססי נתונים בנושאים חברתיים-כלכליים מרכזיים שעל סדר היום במדינה. המרכז מציג ניתוחים אסטרטגיים לטווח ארוך וחלופות מדיניות בפני הציבור ובפני מקבלי ההחלטות על ידי כתבות בתקשורת, תוכנית פרסומים פעילה, כנסים ופעילויות אחרות בישראל ובחו"ל.

הפרסומים של מרכז טאוב הם על דעתם ועל אחריותם של מחבריהם בלבד. אין בהם כדי לחייב את המרכז, את חבר הנאמנים שלו, את עובדיו האחרים ואת התומכים בפעולותיו.

אנא צטטו מחקר זה כך:

Debowy, M., Epstein, G. S., & Weiss, A. (2025). *The Israeli Labor Market 2025: From Strategic Dangers to Technological Ones*. Taub Center for Social Policy Studies in Israel. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17403451>

כתובת המרכז: רחוב האר"י 15, ירושלים

טלפון: 02-567-1818

דואר אלקטרוני: info@taubcenter.org.il

אתר אינטרנט: www.taubcenter.org.il

שוק העבודה בישראל 2025: מסיכונים אסטרטגיים לסיכונים טכנולוגיים

מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס

מבוא

המלחמה הארוכה בתולדותיה של מדינת ישראל הגיעה לסיומה לא מכבר. פרוץ המלחמה השפיע באופן מרחיק לכת על המשק הישראלי ועל שוק העבודה. לאחר התגברות קלה של האבטלה בתחילת המלחמה, התהדק שוק העבודה והאבטלה שבה לרדת, לצד שתי התפתחויות נוספות: ירידה במספר שעות העבודה ועלייה בשכר. בשנה האחרונה נבלמה המגמה של התפתחויות אלו, ולצד ירידה בשיעור האבטלה התייצב מספר שעות העבודה ונרשמה ירידה קלה בשכר הממוצע במשק – ואף ירידה בשכר בענף שירותי ההיי-טק עתיר הפריזון. בד בבד, עד לסיום המלחמה, וחלקית גם לאחר מכן, סבלו תושבי קו העימות והמגויסים למילואים – ועודם סובלים – מהפרעות חוזרות לתעסוקתם לצד שלל נזקים אישיים המאיימים לפגוע בתעסוקתם בטווח הארוך. פרט למלחמה, השפיעו על המשק הישראלי גם גורמים אחרים, כגון שינויים דמוגרפיים (על רקע פערים מגזריים בתעסוקה והשכלה), זעזועי סחר בין-לאומיים ושינויים טכנולוגיים.

בפרק זה נסקור את שוק העבודה לאחר מלחמה שנמשכה יותר משנתיים, ונדון במצבו של שוק העבודה בראי המגמות השונות של העשור החולף ובראי השינויים הטכנולוגיים הצפויים להשפיע עליו בעתיד. תחילה נציג את נתוני האבטלה והשכר המצרפיים ואת המגמות בהם ביחס לשנים הקודמות ולמצב במדינות אחרות. כמו כן נדון בפריזון העבודה בישראל, הנמוך בהשוואה בין-לאומית, ובגורמים המשפיעים עליו. לאחר מכן נפרט מגמות בתעסוקה, בשעות העבודה ובשכר לפי ענפים כלכליים, ונתאר הבדלים בתעסוקה בחתך דמוגרפי וגיאוגרפי, לרבות סיבות נבחרות לאי-תעסוקה והיעדרות ממקום העבודה.

* מיכאל דבאוי, חוקר במרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל ודוקטורנט במחלקה לכלכלה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב; פרופ' גיל אפשטיין, חוקר ראשי במרכז טאוב והמחלקה לכלכלה באוניברסיטת בר-אילן; פרופ' אבי וייס, נשיא מרכז טאוב והמחלקה לכלכלה באוניברסיטת בר-אילן.

בהמשך נדון בהשפעת תמורות טכנולוגיות על שוק העבודה בישראל, ובמיוחד נתמקד במהפכת הבינה המלאכותית. לבסוף נידרש להשלכות האפשריות של המצב הנוכחי ונציג תחזיות לגבי עתידו של שוק העבודה בישראל.

אבטלה, תעסוקה ושכר

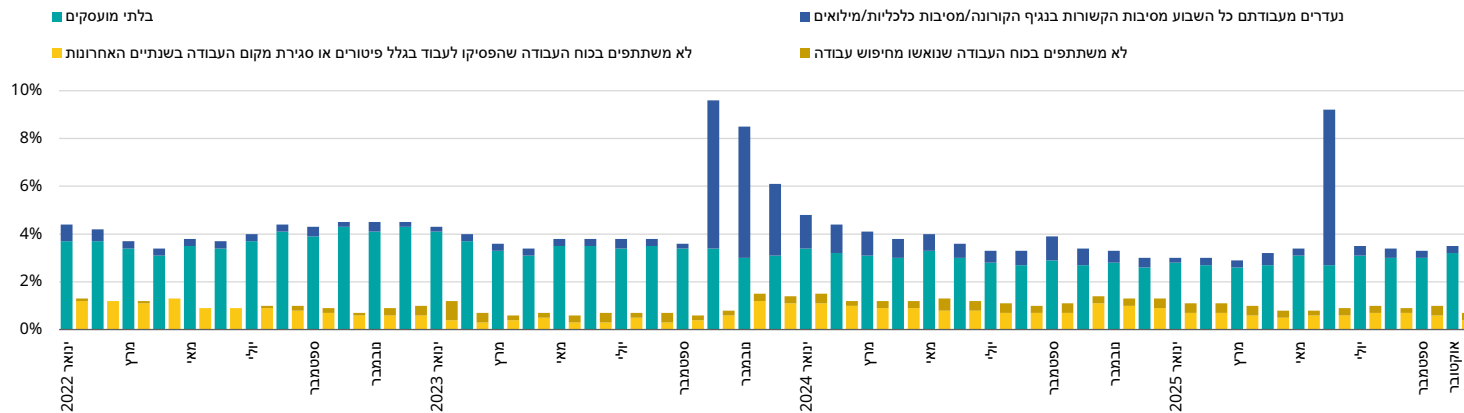
תרשים 1 מציג את האבטלה לצד אי-תעסוקה מסיבות נבחרות מאז תחילת 2022. במהלך משבר הקורונה הורחבה הגדרת האבטלה כך שמניין המובטלים יכלול גם עובדים שיצאו לחל"ת (או נעדרו מעבודתם מסיבה אחרת הקשורה בקורונה) ואנשים שיצאו מכוח העבודה עקב הקורונה. קטגוריות אלו הותאמו בסיום המשבר והחל ממאי 2022 כללו עובדים שנעדרו מעבודתם מסיבות כלכליות או יצאו מכוח העבודה בגלל פיטורים או סגירת מקום העבודה בשנתיים האחרונות. עם פרוץ המלחמה עודכנה שוב ההגדרה כך שגם עובדים הנעדרים זמנית עקב שירות מילואים ייכללו בשיעור האבטלה הרחב.

טרם פרוץ המלחמה נהנתה ישראל משיעור אבטלה נמוך במונחים היסטוריים, ומאז פרוץ המלחמה שיעור זה אף המשיך לרדת והגיע לרמתו הנמוכה ביותר זה יובל. בחודשים ינואר-ספטמבר 2025 עמד שיעור האבטלה על 2.9% במוצע, עם היעדרות זמנית של 0.3% נוספים עקב סיבות כלכליות וסיבות הקשורות במלחמה, ירידה של 0.3 ו-0.6 נקודות אחוז (בהתאמה) מהתקופה המקבילה ב-2024.¹ תופעת ההתהדקות של שוק העבודה בעת מלחמה ממושכת ורחבת היקף מוכרת מדוגמאות אחרות בעולם – כגון רוסיה בימינו או ארצות הברית במהלך מלחמת העולם השנייה – ומונעת הן מירידה בכוח האדם הזמין (עזווע להיצע העובדים) והן מן הזינוק בביקוש לעובדים במגזר הציבורי ובתעשיות הביטחוניות.²

1. הנתון המוצג עבור היעדרות זמנית מהעבודה לא כולל את חודש יוני, בשל זינוק חד בשיעור היעדרות במהלך יוני 2025 עקב מבצע "עם כלביא". אם כוללים את חודש יוני, שיעור היעדרות הזמנית בחודשים ינואר-ספטמבר 2025 יהיה זהה לזה שבתקופה המקבילה ב-2024.

2. בניגוד לדוגמאות המוזכרות (ארצות הברית ורוסיה), התעשיות הביטחוניות בישראל מייצרות חלק קטן יותר מן הציוד הביטחוני שהמדינה צורכת, כך שהעלייה בביקוש לציוד זה לא בהכרח מיתרגמת לגיוס עובדים בתעשיות אלו. עם זאת, במהלך המלחמה נצפה גידול בשיעור המועסקים בענפי המגזר הציבורי, מה שרומז כי לשינויים בהוצאה הציבורית יש תפקיד בהתהדקות שוק העבודה.

תרשים 1. שיעור הבלתי מועסקים

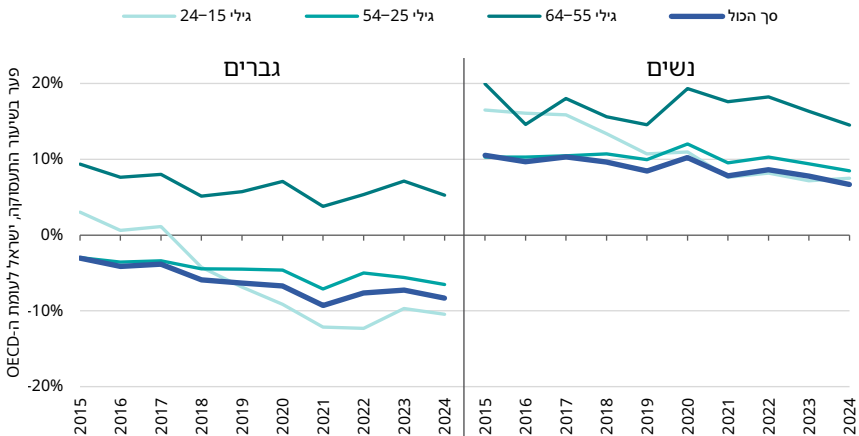

הערה: השיעורים המוצגים הם ביחס לשתי אוכלוסיות שונות. העמודות הכחולות מציגות את השיעור מתוך האוכלוסייה המשתתפת בכוח העבודה, והעמודות הצהובות מציגות את השיעור מתוך האוכלוסייה שאינה משתתפת בכוח העבודה.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

על אף התהדקותו עקב המלחמה, שיעור האבטלה הנמוך בישראל לאו דווקא מיתרגם לשיעור תעסוקה גבוה במונחים בין-לאומיים (תרשים 2); שיעור התעסוקה של גברים בני 15–64 בישראל נמוך בכ-8% מן הממוצע במדינות המפותחות, וזה של נשים גבוה ממנו בכ-7%. לפני עשור עמד חסרונם של הגברים על 3% בלבד, אך גורמים כלכליים, גיאוגרפיים ודמוגרפיים דחקו את שיעור התעסוקה של הגבר הישראלי מטה ביחס לעמיתיו מה-OECD. באופן דומה, לפני עשור הייתה תעסוקת הנשים הישראליות גבוהה מן הממוצע ב-OECD ב-11%, אך שיפור בתעסוקת הנשים במדינות מפותחות אחרות צמצם יתרון זה.

תרשים 2. הפער בשיעור התעסוקה בין ישראל לממוצע מדינות ה-OECD, לפי מגדר וגיל, 2015–2024

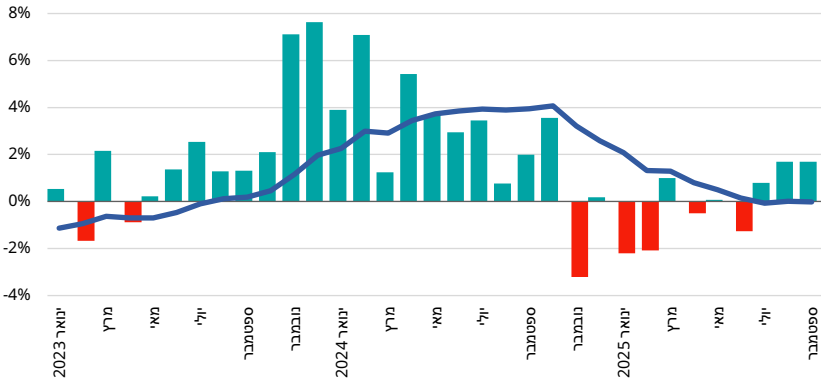

הערה: הפער המוצג הוא הפער באחוזים בין שיעורי התעסוקה המדווחים בישראל לבין ממוצע ה-OECD. מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: OECD

למרות שיעור האבטלה הנמוך, התאפיינה השנה האחרונה בהיפוך במגמת עליות השכר של השנתיים האחרונות ובריידה ריאלית בשכר השכירים. תרשים 3 מציג את השינוי השנתי בשכר החודשי הממוצע של שכירים בשלוש השנים האחרונות (במחירים קבועים). בחודשים ינואר–יוני 2025 היה השכר הממוצע במשק (כ-13,600 ש"ח) נמוך מרמתו בתקופה המקבילה ב-2024 בכ-0.8% בממוצע. ניתוח החשבונות הלאומיים מראה, לפחות עבור המחצית הראשונה של השנה, כי הירידה השנתית בשכר מונעת מירידה חריפה יותר בתפוקה לשעת עבודה, שהשפעותיה על השכר מותנו עקב עלייה בשעות

העבודה³ כפי שנראה בהמשך, הירידה המצרפית בשכר (לצד העלייה בשעות העבודה) הדהדה במרבית ענפי המשק, כך שבמחצית הראשונה של 2025 עבד הישראלי הממוצע יותר שעות מאשר במחצית הראשונה של 2024, בעבור שכר נמוך יותר.

תרשים 3. השינוי השנתי בשכר הממוצע למשרת שכיר במשק, 2025–2023 במחירים קבועים

הערה: כולל שכירים הנעדרים זמנית ממקום עבודתם.
מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

לצד הירידה בשכר השכירים נרשמה עלייה קלה בשיעור העצמאים המועסקים במשק, שעמד ב-2024 על כ-12%–13%, עלייה של 2% מהשנה הקודמת ושל 5% מ-2014. עלייה זו נובעת רובה ככולה משיעור גדל של עצמאים קטנים שאינם מעסיקים שכירים, אשר שיעורם מתקרב לשלושה רבעים מכלל העצמאים במשק. סביר שמגמה זו נובעת בין השאר מן הנוחות הגדלה שבהקמת עסק בעידן טכנולוגיית המידע, משינויים בהעדפות הפרטים ובתרבות היזמית, וכתגובה לשינויים בהזדמנויות התעסוקה השכירה. עם זאת יש לזכור כי מדובר במגמה שהיקפה מצומצם, ואמנם השינוי לאורך זמן בשיעור העצמאים ובהרכבם עקבי אך גם זעום ממדים.

3 על פי נתוני חשבונות לאומיים, התמורה הריאלית למשרות ירדה בין המחצית הראשונה של 2024 לזו של 2025 בכ-0.4%, בעוד התוצר הריאלי לעובד לשעת עבודה ירד בכ-0.7% ושעות העבודה עלו בכ-0.3%; היחס בין התוצר לתמורה למשרות נותר זהה.

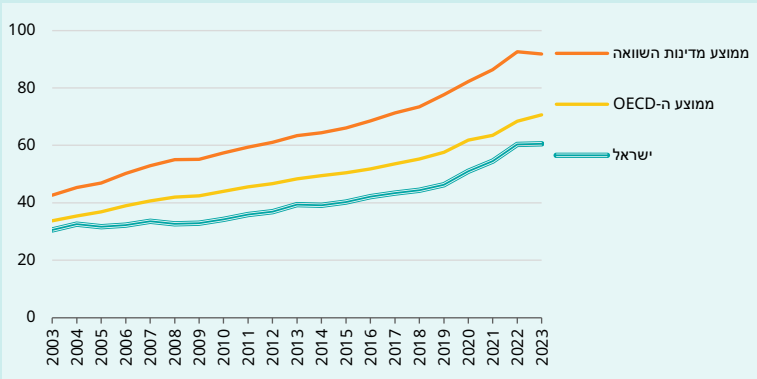
במבט-על, ניתן לומר ששגרת המלחמה דחקה את האבטלה לרמה נמוכה באופן חסר תקדים, אם כי זו אינה מתבטאת עד כה בעלייה בתעסוקה ביחס למדינות מפותחות אחרות. בו בזמן, הירידה בשכר (לצד בלימת הירידה בשעות העבודה) מעוררת דאגה, במיוחד נוכח המגמה שהייתה עד כה, שעל פיה השכר התמיד לעלות משנה לשנה ושעות העבודה התמידו לרדת. אם אלו מבשרים על ירידה בפריון הישראלי – עקב התארכות המלחמה, זעזועי סחר עולמיים או תמורות טכנולוגיות – ייתכן שעתיד התעסוקה בישראל יאתגר את העובדות והעובדים מעבר לצפוי. עם זאת מוקדם לקבוע אם מדובר בשינוי מבני או בזעזוע זמני, ובלאו הכי המגמות המתקבלות במבט-על טומנות בחובן שונות רבה בין ענפים, בין אוכלוסיות ובין אזורים בארץ, ובעניין זה נרחיב כעת.

זרקור

פריון העבודה בישראל בהשוואה בין-לאומית

פריון העובד הישראלי אינו גבוה בהשוואה בין-לאומית, ורמת החיים הגבוהה יחסית בישראל היא במידה רבה תוצאה של שיעור תעסוקה גבוה ושעות עבודה רבות (במיוחד בקרב נשים). הפריון הנמוך של העובדים ניכר במספר מדדים, והבולט שבהם הוא התפוקה לשעת עבודה, שהייתה נמוכה מהמוצע ב-OECD באופן עקבי מאז תחילת המאה, כפי שמוצג בתרשים 4. בולט במיוחד הפער המתרחב בין ישראל למדינות עשירות אחרות הדומות לה בגודל אוכלוסייתן ובאופי הכלכלה שלהן, כגון אוסטריה, דנמרק, הולנד, פינלנד ושוודיה (להלן "מדינות ההשוואה"). כך לדוגמה, אם בין 2003 ל-2023 צמח התוצר הישראלי לשעת עבודה במעט פחות מ-100%, במדינות ההשוואה הוא צמח באותה התקופה בשיעור של 115% במוצע.

תרשים 4. התוצר לשעת עבודה, ישראל ומדינות נבחרות דולרים, במונחי PPP, במחירים שוטפים

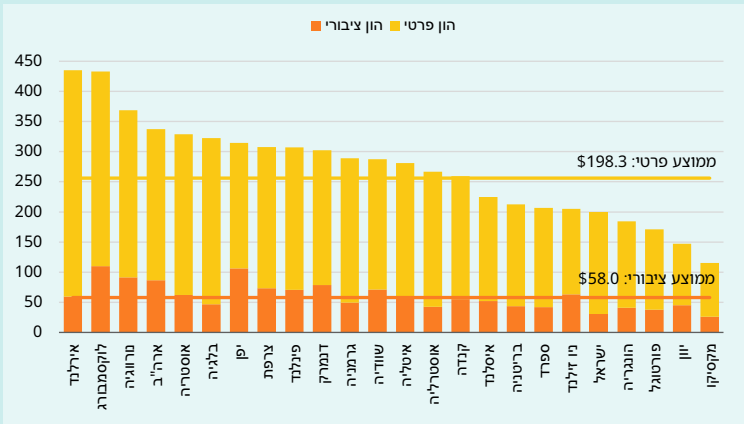
הערה: מדינות ההשוואה הן אוסטרליה, דנמרק, הולנד, פינלנד ושוודיה.
מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

לפריון העבודה הנמוך במשק הישראלי מקורות רבים, וקצרה היריעה מלהעמיק בכולם. בשלב זה נתמקד בשלושה גורמי מפתח שחוקרים ישראלים ציינו בשנים האחרונות: המחסור בהון פרטי ובמיוחד בהון ציבורי בישראל, רמת ההון האנושי הנמוכה של האוכלוסייה, ורמת תחרות נמוכה במגזר העסקי עקב הקושי היחסי בעשיית עסקים בישראל ביחס למדינות מפותחות אחרות.⁴ נתחיל בניתוח מלאי ההון הפרטי והציבורי בישראל ביחס למדינות אחרות.

4 מעבר לשלושה ערוצים אלו, גורם אפשרי נוסף לפער בין ישראל למדינות אחרות בתפוקה לשעת עבודה הוא מספר שעות העבודה הרבות (ובאופן רחב יותר תשומת העבודה החריגה בישראל, המורכבת משיעור תעסוקה גבוה לצד מספר גבוה של שעות עבודה למועסק). עקב התשואה השולית הפוחתת של העבודה, קיים מתאם שלילי (בחתך בין-לאומי) בין מספר שעות עבודה ממוצע לתפוקת עבודה ממוצעת (World Economic Forum, 2016). אנו נמנעים מלהתעמק בסוגיה זו עקב האנדוגניות המקשה על אמידת הקשר הסיבתי בין פריון העבודה למספר השעות.

בכלכלה נהוג לחשוב על הון, לצד עבודה, כאחד מגורמי הייצור הראשיים במשק. הון זה כולל ציוד, מכשור, מבנים, כלי רכב, נכסי טכנולוגיית מידע ונכסים קבועים אחרים המשמשים את העובדים לייצור. חוקרים זיהו את המחסור בהון בישראל כגורם המשפיע לרעה על פריון העובדים, ובמיוחד על המחסור בהון ציבורי, כגון תשתיות תחבורה ואנרגיה (אקשטיין ואחרים, 2019; בנטל ודבאוי, בהכנה; שראל, 2021). תרשים 5 מציג את מלאי ההון לעובד במדינות OECD נבחרות, בחלוקה להון פרטי והון ציבורי. ניתן להבחין כי מלאי ההון הכולל בישראל נמוך מהמוצע במדינות המפותחות, ומלאי ההון הציבורי נמוך באופן חריג.

תרשים 5. מלאי ההון לעובד (אומדן), ישראל ומדינות נבחרות, 2024
 דולרים, במונחי PPP, במחירי 2017

הערה: היחס המוצג בין ההון הפרטי לציבורי נכון ל-2019 ואינו משקף שינויים מאז, אם היו; זאת משום שהנתונים העדכניים ביותר על מלאי ההון לפי שיוך פרטי וציבורי הם עבור שנת 2019. הנתון המוצג מסתמך על אומדן למלאי ההון ב-2024 על בסיס מלאי ההון ב-2019 ונתוני ההשקעה הגולמית בנכסים קבועים בכל מדינה עד 2023. מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: OECD, IMF

משמעות התרשים היא שבבואו לבצע את מלאכתו, הציוד והאמצעים העומדים לרשות העובד הישראלי פחותים מאלו העומדים לרשות מקבילו במדינות המפותחות האחרות, והפער ביניהם גדול מפער התוצר לשעת עבודה.⁵ כאמור, הפער חריף במיוחד בתחום התשתיות הציבוריות (בהן המלאי היחסי בישראל הוא קצת יותר ממחצית הממוצע ב-OECD) וסביר כי המחסור היחסי באלו פוגע במיוחד בפריון, אם דרך שחיקת העובדים ופגיעה בניצול זמן העבודה ואם דרך ניפוח עלויות ייצור נוספות התלויות בתשתיות הציבוריות – כגון שינוע, אנרגיה ותקשורת. ככלל, ייתכן כי סגירת פער ההון (פרטי וציבורי) בין ישראל לשאר המדינות המפותחות תצמצם את פער הפריון בכמחצית (ראו בנטל ושאמי בספר זה), ולהתמקדות בתשתיות הציבוריות צפויה השפעה גדולה במיוחד (אקשטיין ואחרים, 2022).

נוסף להון הפיזי, הפרטי והציבורי, פריון העבודה נובע כמובן גם מרמת ההון האנושי של העובדים, המורכב ממכלול הכישורים, הידע והמיומנויות שלהם.⁶ בחינה של אלו בחתך בין-לאומי מראה שרמת ההון האנושי בישראל נמוכה מהממוצע במדינות המפותחות, וזאת חרף העובדה שמבחינה פורמלית ישראל היא מהמדינות המשכילות בעולם.⁷ סקר מיומנויות הבוגרים של ה-OECD (PIAAC), שתוצאות הגל השני שלו (שנערך ב-2022–2023) התפרסמו השנה, אומד את מיומנויות היסוד של האוכלוסייה הבוגרת בכל מדינה באוריינות קריאה ובמתמטיקה, ובגל האחרון נוספו לאלו פתרון בעיות אדפטיבי.

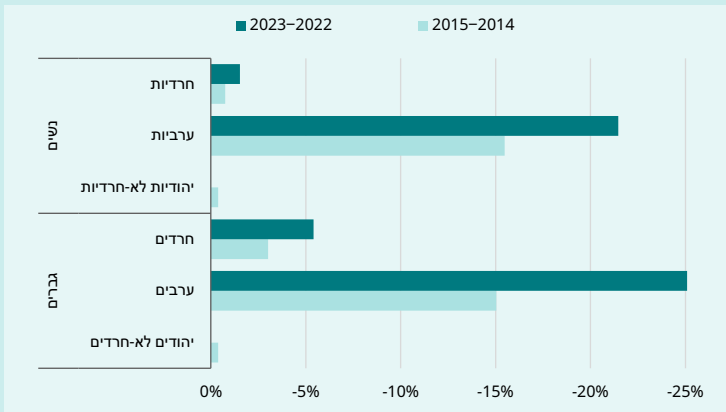
5 בשנת 2023 היה הפער בתוצר לשעת עבודה בין ישראל למדינות ה-OECD כ-14%, בעוד הפער במלאי ההון הכולל לעובד היה כ-23%.

6 לסקירת מינוח והגדרת "הון אנושי" והתפתחותם, ראו Goldin, 2019. לסקירת המיומנויות השונות המרכיבות את ההון האנושי והקשר שלהן לתשואה כלכלית ראו Woessmann, 2024. לסקירת הקשר בין הון אנושי לצמיחה כלכלית ראו, Osiobe, 2019.

7 שיעור בני ובנות 25–64 בישראל שהיו בעלי תעודה על-תיכונית (אקדמית או מקצועית) היה קצת מעל 50% ב-2022, לעומת כ-40% בלבד בממוצע במדינות ה-OECD. כמו כן, שיעור בני ובנות 25–64 בישראל שלא סיימו תיכון היה כ-12%, לעומת כ-20% בממוצע במדינות ה-OECD. ראו באתר ה-OECD, [Education Attainment](#).

בשלושת התחומים הייתה הרמה של הישראלי הממוצע נמוכה משל מקבילו ב-OECD בכ-0.3 סטיות תקן, ובחברה הערבית הפער בלט במיוחד ועמד על סטיית תקן שלמה. פערים נוספים נגלים בין האוכלוסייה החרדית – ובפרט גברים חרדים – ליהודים אחרים. תרשים 6 מציג לדוגמה את רמת המיומנות באוריינות קריאה בהשוואה לממוצע ב-OECD לפי מגדר ומגזר בכל אחד מגלי הסקר. ניתן להבחין כי הפערים בין האוכלוסיות הערביות והחרדיות לבין יתר היהודים (וממוצע ה-OECD) גדלו בין גלי הסקר; תמונה דומה נגלית גם במתמטיקה (תרשים נ'1).

תרשים 6. פער מיומנות בוגרים ישראלים באוריינות קריאה ביחס לממוצע ה-OECD, 2014-2015 ו-2022-2023, לפי מגדר ומגזר

הערה: הפער מחושב עבור כל קבוצה ביחס לממוצע ה-OECD עבור מגדר הקבוצה.
 מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

סביר שמיומנויות היסוד הנמוכות בקרב האוכלוסייה הערבית והגברים החרדים נובעות במידה רבה מהפערים בכמות ובאיכות החינוך בין קבוצות אלו לשאר האוכלוסייה בישראל, הנגרמים בין היתר מפערי תקצוב והבדלים מבניים במערכות החינוך המגזריות.⁸ עם זאת, גם בניכוי הערבים והחרדים, רמת המיומנות של שאר הישראלים דומה למומצע במדינות ה-OECD, אף שהישראלים משכילים יותר מעמיתיהם ביתר המדינות המפותחות. מיומנויות העובדים מושפעות גם מהכשרות מקצועיות – תחום שבו ישראל בולטת לרעה בקרב המדינות המפותחות (מבקר המדינה, 2021).

נוסף להון הפיזי ולהון האנושי, פריון העבודה הישראלי נקבע גם לפי יעילות התהליכים העסקיים שבהם מזווגים הון אנושי ופיזי ליצירת ערך. יעילות זו באה לידי ביטוי באופן מצרפי בדינמיות ובתחרותיות של המשק, ומושפעת מטיב הרגולציה הכרוכה בפעילות עסקית. בהשוואה בין-לאומית, הקלות הרגולטורית בעשיית עסקים ("ease of doing business") בישראל דומה למומצע במדינות ה-OECD, אם כי ישראל בולטת לרעה בכמה סעיפים מהותיים באינדקס הסופי, ובראשם הקושי באכיפת חוזים והקושי ברישום נכסים (תרשים נ'2). שיפור הרגולציה הישראלית באמצעות נקיטת צעדים כגון דיגיטציה ואוטומציה של הבירוקרטיה, לצד רפורמות בתקנים ואימוץ תקנים זרים (בין-לאומיים) היכן שניתן, צפויים לסייע להעלאת קלות עשיית העסקים ודרכה להעלאת פריון העבודה (בנק ישראל, 2019).

לסיכום נזכיר כי ישראל בולטת לרעה בקרב המדינות המפותחות בפריון העבודה הנמוך, הנובע מגורמים רבים (לרבות כאלו שלא הזכרו כאן). עם זאת, למדיניות הציבורית השפעה מכרעת על מנועי הפריון שמנינו. בפרט, להשקעה ציבורית בתשתיות פיזיות, בחינוך ובהכשרות מקצועיות – לצד טיוב הרגולציה בהתאם לפסקה הקודמת – יש פוטנציאל של ממש להביא לסגירת פער הפריון עם מדינות עשירות יותר ולהעלאת רמת החיים בישראל. נוסף להשפעה הישירה של גורמים אלו, להשקעה

8 לניתוח פערי התקציב בין בתי ספר יהודיים לערביים בפיקוח ממלכתי, ראו בלס ובלייך, 2024, 2025. לסקירת מאפייני מערכת החינוך החרדית ראו שהינו קסלר, 2024.

ציבורית בהם צפויה להיות גם השפעה עקיפה דרך תמריצים פרטיים. כך לדוגמה, השקעה ציבורית בתשתיות פיזיות תגדיל את התשואה מהשקעה פרטית בהון פיזי (ובעקיפין אולי אף בהון אנושי) וכך תתמרץ השקעה פרטית מוגדלת. בסיכומו של דבר, האתגר שמעמיד פריון העבודה הנמוך בישראל הוא גם הזדמנות להשקעות ממוקדות שיביאו להעלאת רמת החיים בישראל.

תעסוקה, שעות עבודה ושכר לפי ענף

לוח 1 מציג את השינוי במספר המועסקים בענפי המשק עד ספטמבר 2025 בהשוואה לאותו רבעון ב-2022, ב-2023 וב-2024. בקצה כל עמודה מופיע חלקו (באחוזים) של הענף מסך התעסוקה במשק בשלושת הרבעונים הראשונים של 2025. בין המחצית הראשונה של 2024 לזו של 2025 גדל מספר המועסקים במשק בכ-79,000, שיפור לעומת גידול של 33,000 בלבד בין 2023 ל-2024 אך מספר צנוע ביחס לגידול של מעלה מ-165,000 משרות בין 2022 ל-2023. עיקר הגידול במועסקים היה בענפי המגזר הציבורי (כ-60,000 יותר מועסקים במחצית הראשונה של 2025 לעומת 2024), הבינוי (21,000), והתעשייה המסורתית (14,000). מנגד, בכמה ענפים הצטמצם במידה ניכרת מספר המועסקים, בהם ענפי המסחר (כ-16,000 פחות מועסקים במחצית הראשונה של 2025 לעומת 2024), שירותי אירוח ואוכל (12,000) ומידע ותקשורת (14,000); ללא היי-טק).

לוח 1. שיעור השינוי במספר המועסקים, 2025 לעומת 2022, 2023 ו-2024, לפי ענף כלכלי

מסקל בתעסוקה 2025	2025/2024			2025/2023			2025/2022			רבעון
	שלישי	שני	ראשון	שלישי	שני	ראשון	שלישי	שני	ראשון	
100%	1%	2%	2%	2%	2%	3%	5%	7%	7%	כלל המשק
1%	-5%	-4%	7%	-4%	-3%	1%	3%	-1%	0%	חקלאות, ייעור ודיג
7%	-1%	10%	-1%	-2%	2%	1%	2%	-2%	-2%	תעשייה (ללא שכירים בהיי-טק); כרייה וחציבה
0.3%	-19%	-25%	-18%	-17%	-2%	-13%	-20%	-12%	-28%	אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג-אוויר
0.4%	18%	11%	-11%	3%	-1%	4%	6%	-4%	8%	אספקת מים; שירותי ביוב, טיפול באשפה ובפסולת
6%	11%	5%	13%	22%	9%	12%	24%	17%	18%	בינוי
10%	-3%	-7%	0%	-1%	-9%	3%	-4%	0%	11%	מסחר סיטוני (ללא יהלומים) וקמעוני; תיקון כלי רכב מנועיים
4%	-3%	-1%	-3%	-4%	0%	1%	4%	10%	19%	שירותי תחבורה, אחסנה, דואר ובלדורת
4%	11%	-11%	-3%	0%	-17%	-17%	-1%	-11%	0%	שירותי אירוח ואוכל
1%	6%	-19%	-32%	-11%	-27%	-48%	5%	-5%	-37%	מידע ותקשורת (ללא שכירים בהיי-טק)
3%	-6%	1%	4%	-6%	-7%	12%	-12%	2%	14%	שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח
1%	20%	14%	6%	48%	31%	13%	16%	23%	38%	פעילויות בנדל"ן
6%	-6%	-3%	1%	-4%	0%	-3%	-2%	3%	-2%	שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים (ללא שכירים בהיי-טק)

לוח 1 (המשך). שיעור השינוי במספר המועסקים, 2025 לעומת 2022, 2023 ו-2024, לפי ענף כלכלי

מסקל בתעסוקה 2025	2025/2024			2025/2023			2025/2022			רבעון
	שלישי	שני	ראשון	שלישי	שני	ראשון	שלישי	שני	ראשון	
4%	-5%	0%	4%	-12%	-4%	10%	-8%	-1%	14%	שירותי ניהול ותמיכה
10%	-1%	5%	9%	2%	8%	7%	8%	8%	2%	מינהל מקומי, מינהל ציבורי וביטחון; ביטוח לאומי
13%	3%	6%	3%	8%	11%	7%	15%	15%	13%	חינוך
12%	-1%	2%	0%	4%	9%	8%	11%	13%	7%	בריאות, רווחה וסעד
2%	11%	14%	3%	14%	20%	0%	6%	14%	7%	אמנות, בידור ופנאי
3%	8%	7%	-7%	16%	13%	4%	12%	31%	27%	שירותים אחרים
1%	4%	-2%	9%	-13%	-6%	-6%	-8%	-15%	-12%	משקי בית כמעסיקים
0.04%	-3%	-2%	-20%	-10%	-9%	-48%	40%	-2%	-14%	ארגונים וגופים חוץ-מדינתיים
3%	15%	14%	14%	10%	22%	-2%	34%	16%	0%	ענף כלכלי לא ידוע
6.5%	1%	1%	2%	0%	0%	0%	1%	3%	4%	שירותי היי-טק (שכירים בלבד)
2.5%	0%	0%	0%	3%	3%	3%	6%	6%	7%	תעשיית היי-טק (שכירים בלבד)

הערה: הערכים בעמודה השמאלית מייצגים את אחוז המועסקים בענף מסך המועסקים במשק בחודשים ינואר-יוני 2025.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

לצד השינוי במספר המועסקים חלו תמורות גם במספר שעות העבודה של המועסקים בענפים השונים. ככלל, מגמת הירידה בשעות העבודה, שהואצה מאוד עם פרוץ המלחמה, נבלמה זמנית במחצית הראשונה של השנה, ומספר שעות העבודה הממוצע בתחילת 2025 עלה על רמתו ב-2024 (לוח 2). עם זאת, בהמשך השנה התחדשה מגמת הירידה בשעות העבודה, כך שבממוצע לאורך שלושת הרבעונים הראשונים של 2025 עבד העובד הישראלי הממוצע מספר שעות עבודה זהה למספר מן התקופה המקבילה ב-2024 – 35 שעות שבועיות. עם זאת, במספר ענפים אכן נצפה גידול בשעות העבודה בשנה האחרונה. בהם ניתן למנות את ענף שירותי ניהול ותמיכה (קצת יותר משעת עבודה שבועית נוספת ב-2025 לעומת 2024), ענף שירותי אירוח ואוכל (קצת פחות משעת עבודה נוספת) וענף מידע ותקשורת (הכולל את מרבית שירותי ההיי-טק; קצת יותר מחצי שעת עבודה נוספת ב-2025 לעומת 2024). במרבית הענפים האחרים שעות העבודה היו דומות או פחותות ביחס לשנה הקודמת.

לוח 2. שיעור השינוי בשעות העבודה השבועיות בממוצע, 2025 לעומת 2022, 2023 ו-2024, לפי ענף כלכלי

מסקל בתעסוקה 2025	2025/2024			2025/2023			2025/2022			רבעון
	שלישי	שני	ראשון	שלישי	שני	ראשון	שלישי	שני	ראשון	
100%	-3%	0.3%	2%	-2%	-3%	-1%	-3%	-6%	-1%	כלל המשק
1%	-5%	-9%	-4%	-2%	-8%	-7%	-1%	-6%	-8%	חקלאות, ייעור ודיג
9%	-1%	2%	1%	-3%	-2%	-0.3%	-1%	-6%	-1%	תעשייה (ללא שכירים בהיי-טק); כרייה וחציבה
0.3%	-11%	9%	2%	-6%	-7%	1%	-10%	-5%	2%	אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג-אוויר
0.4%	-10%	-5%	13%	-9%	-6%	6%	-4%	-12%	4%	אספקת מים; שירותי ביוב, טיפול באשפה ובפסולת
6%	-4%	-2%	7%	-4%	-5%	0.3%	-5%	-10%	-1%	בינוי
10%	-2%	-0.4%	-0.3%	-2%	-3%	-0.3%	-1%	-6%	0%	מסחר סיטוני (ללא יהלומים) וקמעוני; תיקון כלי רכב מנועיים
4%	-3%	1%	4%	-7%	-3%	-4%	-9%	-7%	-3%	שירותי תחבורה, אחסנה, דואר ובלדורת
3%	7%	1%	0.1%	0%	-7%	-5%	-2%	-8%	0%	שירותי אירוח ואוכל
6%	-3%	4%	3%	-4%	-2%	-2%	-4%	-5%	-1%	מידע ותקשורת (ללא שכירים בהיי-טק)
3%	-3%	0.4%	1%	-2%	-4%	1%	-1%	-6%	0.1%	שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח
1%	-2%	-7%	-5%	-4%	-13%	-10%	-6%	-6%	-6%	פעילויות בנדל"ן
8%	-3%	2%	3%	-5%	-6%	-1%	-6%	-9%	-1%	שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים (ללא שכירים בהיי-טק)
4%	-2%	6%	7%	1%	-1%	0.1%	-6%	-4%	4%	שירותי ניהול ותמיכה

לוח 2 (המשך). שיעור השינוי בשעות העבודה השבועיות בממוצע, 2025 לעומת 2022, 2023 ו-2024, לפי ענף כלכלי

מסקל בתעסוקה 2025	2025/2024			2025/2023			2025/2022			רבעון
	שלישי	שני	ראשון	שלישי	שני	ראשון	שלישי	שני	ראשון	
10%	-1%	2%	0.4%	-1%	-1%	-1%	-2%	-1%	0%	מינהל מקומי, מינהל ציבורי וביטחון; ביטוח לאומי
13%	-7%	-3%	3%	4%	-4%	1%	-1%	-4%	1%	חינוך
12%	-2%	-0.2%	2%	-1%	-1%	0.2%	-1%	-4%	4%	בריאות, רווחה וסעד
2%	-6%	-5%	-8%	-2%	-7%	-13%	-8%	-10%	-10%	אמנות, בידור ופנאי
3%	-3%	-3%	-1%	-3%	-3%	-5%	-1%	-7%	-4%	שירותים אחרים
1%	4%	11%	2%	13%	8%	1%	11%	6%	0%	משקי בית כמעסיקים
0.03%	16%	-50%	41%	11%	-48%	20%	10%	-47%	13%	ארגונים וגופים חוץ-מדינתיים

הערה: הערכים בעמודה השמאלית מייצגים את אחוז המועסקים בענף מסך המועסקים במשק בחודשים ינואר-יוני 2025.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

על אף העלייה בשעות העבודה, שכר השכירים החודשי קפא על שמריו במחצית הראשונה של 2025. כפי שהוזכר בתחילת הפרק, מגמת העלייה בשכר שאפיינה את השנים האחרונות (וביתר שאת את תחילת המלחמה) נבלמה במחצית הראשונה של השנה, כאשר בחלק ניכר מענפי המשק נרשמה ירידה בשכר השכירים החודשי הריאלי. הירידות החדות ביותר נצפו בענפי שירותי היי-טק (כ-400 ש"ח פחות בממוצע לחודש במחצית הראשונה של 2025 לעומת זו של 2024); מידע ותקשורת (ללא היי-טק; כ-300 ש"ח); שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים (ללא היי-טק; כ-250 ש"ח). ירידות קלות יותר נרשמו בענפי המסחר והנדל"ן ובמגזר הציבורי, בעוד במספר לא מבוטל של ענפים עלה השכר, אם כי לרוב בשיעור זניח (ענפים אלו העסיקו במצטבר כ-45% מהשכירים במחצית הראשונה של 2025). עליות השכר המשמעותיות המעטות שנצפו היו בענף הפיננסים (כ-1,000 ש"ח) ובענף שירותי תחבורה, אחסנה, דואר ובלדרות (כ-300 ש"ח). ברבעון השלישי של השנה נרשם תיקון משמעותי והשכר שב לעלות במרבית הענפים. עם זאת, גם לאחר תיקון זה, ברוב הענפים העלייה השנתית הממוצעת בשכר הריאלי הייתה זניחה (לדוגמה, כחצי נקודת אחוז בענפי ההיי-טק), ובחלק מהם אף שלילית (מסחר, חינוך, מינהל וביטחון). בתמונה הכוללת, מגמת העלייה בשכר שאפיינה את מרבית ענפי המשק בשנים הקודמות נבלמה בשנת 2025, למעט במספר מצומצם של ענפים.

לוח 3. שיעור השינוי בשכר השכירים הריאלי (ממוצע חודשי), 2025 לעומת 2022, 2023 ו-2024, לפי ענף כלכלי

שכר חודשי ממוצע 2025 ש"ח	משקל בשכירים 2025	2025/2024			2025/2023			2025/2022			רבעון
		שלישי	שני	ראשון	שלישי	שני	ראשון	שלישי	שני	ראשון	
13,797	100%	1.7%	0.2%	-0.7%	2.5%	3.4%	1.9%	4.4%	3.2%	2.5%	כלל המשק
10,002	1.1%	4.6%	4.0%	3.4%	11.1%	12.8%	10.3%	10.9%	10.3%	8.3%	חקלאות, ייעור ודיג
36,588	0.1%	0.8%	-10.0%	26.7%	6.6%	15.2%	-6.3%	1.5%	15.1%	-0.6%	כרייה וחציבה
15,827	6.0%	1.2%	-0.6%	1.5%	2.8%	4.9%	3.3%	4.0%	3.7%	1.7%	תעשייה (ללא היי-טק)
23,252	0.8%	2.0%	-0.8%	0.3%	4.1%	6.7%	1.7%	6.8%	4.7%	3.2%	אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג-אוויר; אספקת מים; שירותי ביוב, טיפול באשפה ובפסולת
12,887	5.4%	2.7%	0.9%	-0.2%	2.6%	2.6%	1.9%	5.2%	3.3%	2.0%	בנוי
11,235	12.6%	1.5%	-0.9%	-1.1%	1.1%	1.1%	0.2%	0.3%	0.3%	-0.8%	מסחר סטוני (ללא יהלומים) וקמעוני; תיקון כלי רכב מנועיים
14,973	3.7%	0.8%	1.0%	2.4%	4.5%	5.2%	2.3%	5.8%	8.8%	9.9%	שירותי תחבורה, אחסנה, דואר ובלדרות
6,424	5.7%	2.9%	2.8%	0.0%	4.5%	4.3%	3.3%	3.9%	3.3%	3.3%	שירותי אירוח ואוכל
14,126	0.4%	-0.1%	-2.6%	2.2%	1.6%	0.2%	9.4%	-0.1%	-0.7%	7.4%	מידע ותקשורת (ללא היי-טק)
26,465	2.8%	0.6%	0.1%	6.6%	-5.6%	-0.7%	9.2%	2.0%	-7.1%	3.2%	שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח
16,542	0.9%	0.5%	-2.0%	0.3%	9.9%	9.8%	11.2%	10.4%	6.8%	8.5%	פעילויות בנדל"ן
15,312	5.5%	3.9%	1.9%	2.0%	4.9%	5.6%	3.5%	5.8%	5.0%	4.1%	שירותים מקצועיים (ללא היי-טק)
8,411	6.5%	3.7%	2.2%	1.1%	5.8%	6.3%	6.3%	11.8%	12.7%	10.1%	שירותי ניהול ותמיכה

לוח 3 (המשך). שיעור השינוי בשכר השכירים הריאלי (ממוצע חודשי), 2025 לעומת 2022, 2023 ו-2024, לפי ענף כלכלי

שכר חודשי ממוצע 2025 ש"ח	משקל בשכירים 2025	2025/2024			2025/2023			2025/2022			רבעון
		שלישי	שני	ראשון	שלישי	שני	ראשון	שלישי	שני	ראשון	
18,800	3.8%	-0.4%	1.2%	-1.3%	0.2%	6.4%	-3.0%	2.8%	7.3%	2.2%	מינהל מקומי, מינהל ציבורי וביטחון; ביטוח לאומי
9,827	15.0%	-1.9%	-0.9%	-1.4%	-1.3%	2.1%	-2.8%	3.5%	3.8%	2.6%	חינוך
9,369	14.9%	1.6%	1.4%	-1.8%	0.8%	2.3%	-2.3%	0.8%	0.6%	-3.0%	בריאות, רווחה וסעד
7,796	1.8%	2.0%	1.9%	-1.2%	4.6%	6.5%	2.8%	5.4%	6.0%	3.1%	אמנות, בידור ופנאי
6,926	3.5%	2.2%	2.3%	1.2%	4.0%	3.8%	2.5%	4.6%	3.9%	2.8%	שירותים אחרים
34,112	7.0%	4.1%	-1.0%	-1.8%	5.7%	2.8%	4.5%	8.1%	3.1%	5.1%	שירותי היי-טק
30,545	2.7%	0.7%	3.9%	-2.7%	6.2%	8.8%	6.1%	10.5%	12.3%	4.7%	תעשיית היי-טק

הערות: הערכים בעמודות השמאליות מייצגים את אחוז השכירים בענף מסך השכירים במשק ואת שכרם הנומינלי הממוצע במחצית הראשונה של 2025.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

דשדוש השכר בישראל חריג ביחס למדינות אחרות שבהן השכר המשיך לעלות בעקביות בשנתיים האחרונות, כגון ארצות הברית ודנמרק, אם כי היעדר נתונים מכל מדינות ה-OECD מקשה לקבוע אם ישראל בולטת לרעה או שמא מדובר במגמה עולמית; יש לזכור בהקשר זה כי מבחינת התעסוקה והשכר, ישראל השתקמה ממגפת הקורונה במהירות שיא, כך שבשנים 2022–2023 גידול השכר זינק ביחס למדינות אחרות, מגמה שהתהפכה מאז לאחר שישראל מיצתה את השיקום בעוד מדינות אחרות היו בעיצומו.⁹ בין כה וכה, מגמה זו אינה מעודדת כשלעצמה, ומדאיגה במיוחד הירידה בשכר בשירותי ההיי-טק, המשפיעה על השכר הממוצע גם ישירות (עקב ירידת שכרם של עובדי ההיי-טק) וגם בעקיפין עקב השפעת השכר בהיי-טק על השכר בענפים אחרים (דבאוי ואחרים, 2022).

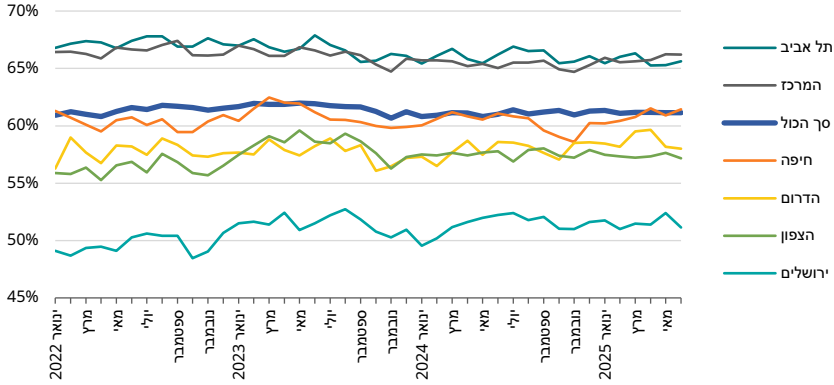
לסיכום, נציין כי עיקר הגידול בתעסוקה בשנה האחרונה היה בענפי המגזר הציבורי, בבינוי ובתעשייה המסורתית, בעוד ירידה בתעסוקה נצפתה בענפי המסחר, תיירות ומסעדנות, ומידע ותקשורת (ללא היי-טק). בד בבד, ברוב ענפי המשק נרשמה עלייה בשעות העבודה ובחלקם הגדול דשדוש בעליית שכר השכירים הריאלי, הבולט במיוחד דווקא בענף שירותי ההיי-טק בעל השכר הגבוה ביותר. נותר לראות אם דשדוש זה הוא בגדר מהמורה זמנית או שמא שינוי מבני המבשר בלימה או האטה של מגמת עליית השכר בשנים הקודמות.

תעסוקה בחתר גיאוגרפי ודמוגרפי

הביט הגיאוגרפי (תרשים 7), פערי התעסוקה בין הפריפריה למרכז, שהעמיקו עם פרוץ המלחמה, הצטמצמו מעט בשנה שעברה, והפער בין מחוזות ירושלים והדרום ובין המרכז הגיע לרמתו הנמוכה ביותר מאז 2019. עם זאת, הפערים הגיאוגרפיים נותרו משמעותיים, כך שלאורך התקופה ינואר–ספטמבר 2025 שיעור התעסוקה הממוצע במחוזות הצפון, הדרום וירושלים היה נמוך ב-15% (או ב-10 נקודות אחוז) משיעור התעסוקה הממוצע במחוזות המרכז ותל אביב.

9 להרחבה בנוגע לקצב עליית השכר במדינות המפותחות בשנים האחרונות, ראו דבאוי ואחרים, 2024.

תרשים 7. שיעורי התעסוקה בקרב בני ובנות 15 ומעלה, לפי מחוז

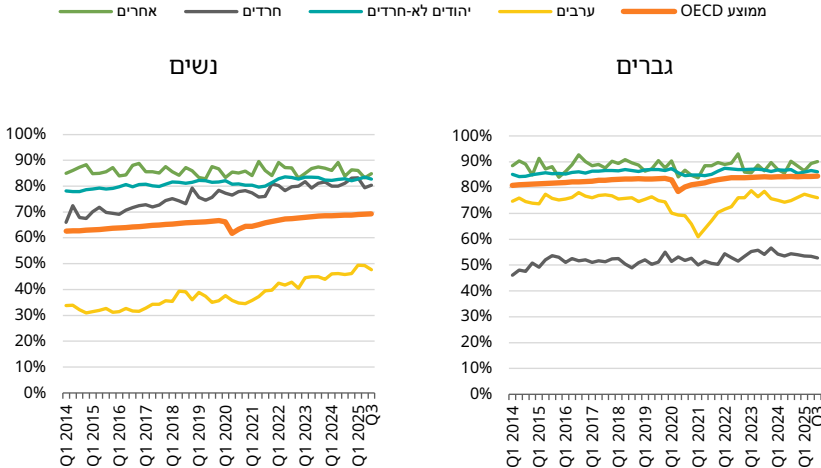

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

תרשים 8 מציג את שיעורי התעסוקה של גברים ונשים בני 25-66 מאוכלוסיות שונות בחברה הישראלית בשנים האחרונות. לאחר ירידה חדה בשיעור התעסוקה של גברים ערבים בתחילת המלחמה, שיעור תעסוקתם שב לעלות והתייצב בתחילת 2025 על 77%, מספר נמוך במעט מהשיא של 79% ב-2023. בקרב גברים חרדים, לעומת זאת, לאחר עלייה קלה בשיעורי התעסוקה בתחילת המלחמה, ב-2025 שיעור התעסוקה ירד שוב והוא נמוך משהיה ב-2023. לצד אלה, גברים יהודים לא-חרדים שמרו על רמת תעסוקה גבוהה של כ-87%.

בקרב יהודיות לא-חרדיות נשמרה רמת התעסוקה הגבוהה של השנתיים האחרונות, ובקרב נשים חרדיות רמת התעסוקה המשיכה לעלות והפער בין הקבוצות נסגר כמעט לחלוטין בשנה האחרונה, כך שברבעון הראשון שיעור התעסוקה של שתיהן היה 83%. שיעור התעסוקה של נשים ערביות המשיך לעלות גם הוא, ועמד על 49% במחצית הראשונה של 2025. מהישג מרשים זה עולה כי אם יימשכו המגמות המגדריות והמגזריות כפי שנצפו מאז תחילת המלחמה, במהלך 2026 תעקוף תעסוקת נשים ערביות את זו של גברים חרדים, וייתכן כי אף תגיע ליעד התעסוקה שקבעה הממשלה (53% עד 2030) לפני המועד המתוכנן.

תרשים 8. שיעורי התעסוקה בקרב בני ובנות 25-66, לפי מגזר

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

באופן רוחבי ניתן לומר ששיעורי התעסוקה של נשים כמעט בכל המגזרים המשיכו לעלות, בעוד תעסוקתם של גברים ערבים וחרדים – שנפגעה בתחילת המלחמה – השתקמה במידת מה אך לא הגיעה לרמתה ערב המלחמה. מעבר לכך, בקרב העובדות והעובדים נותרו דפוסי התעסוקה הענפיים דומים לשנים הקודמות, ובני ובנות מגזרים שונים מרוכזים במוקדי תעסוקה ענפיים שונים.

לוח 4 מציג את התפלגות המועסקים בכל מגדר ומגזר לפי ענף כלכלי בממוצע בין אוקטובר 2023 לדצמבר 2024. מהלוח עולה כי אחד מחמישה יהודים לא-חרדים ואחרים מועסק בהיי-טק, לצד אחת מעשר יהודיות לא-חרדיות, אחד מעשרים חרדים וחרדיות עובדים, אחד מחמישים ערבים עובדים ואחת ממאה ערביות עובדות. כמו כן עולה כי תעסוקה בענפי החקלאות, תעשייה, תשתיות, בינוי ולוגיסטיקה נפוצה בהרבה בקרב גברים מאשר נשים, ובפרט בקרב גברים ערבים (שכמחצית מהם מועסקים בענפים אלו). לעומת זה, תעסוקה בענפי חינוך, בריאות ורווחה נפוצה בהרבה בקרב נשים, למעט גברים חרדים (שביחס לגברים אחרים שיעור חריג בקרבם הם מורים, דבר הנובע מצרכים דמוגרפיים ותרבותיים של המגזר).¹⁰

10 באופן כללי, דפוסי התעסוקה של גברים חרדים דומים יותר לאלו של נשים יהודיות לא-חרדיות מאשר של כל קבוצה אחרת (לרבות נשים חרדיות או גברים יהודים לא-חרדים).

לוח 4. מועסקים לפי ענף, מגדר ומגזר בקרב בני ובנות 25-64, אוקטובר 2023 עד דצמבר 2024

שכר חודשי ממוצע 2025 ש"ח	משקל הענף בשכירים 2025	נשים			גברים			
		חרדיות	ערביות	יהודיות לא-חרדיות ואחרות	חרדים	ערבים	יהודים לא-חרדים ואחרים	
33,119	10%	5%	1%	10%	5%	2%	20%	היי-טק
23,252	1%	0.2%	0.2%	1%	0.04%	1%	2%	אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג אוויר; אספקת מים; שירותי ביוב, טיפול באשפה ובפסולת ושירותי טיהור
18,800	4%	3%	3%	6%	3%	4%	7%	מינהל מקומי, מינהל ציבורי וביטחון
18,631	10%	11%	6%	14%	8%	5%	13%	שירותים עתירי ידע (ללא היי-טק)
15,225	7%	2%	5%	5%	7%	12%	10%	חקלאות, תעשייה, כרייה וחציבה
14,972	4%	1%	2%	2%	6%	13%	6%	תחבורה, אחסנה, דואר ובלדרות
12,887	5%	1%	1%	1%	4%	23%	7%	בינוי
11,235	13%	5%	9%	8%	11%	15%	11%	מסחר
9,827	15%	42%	33%	18%	31%	5%	5%	חינוך
9,369	15%	20%	26%	19%	7%	8%	5%	בריאות, רווחה וסעד
8,411	7%	2%	5%	3%	2%	4%	4%	שירותי ניהול ותמיכה
7,796	2%	1%	1%	2%	4%	1%	2%	אמנות, בידור ופנאי
6,424	6%	1%	2%	2%	3%	4%	3%	שירותי אירוח ואוכל
6,378	3%	7%	7%	10%	9%	4%	5%	ענפים אחרים
		7,409	5,618	0,900	0,605	10,191	7,327	שכר ממוצע 2022 (ש"ח של 2025)

הערה: שירותים עתירי ידע (ללא היי-טק) כוללים את ענפי מידע ותקשורת (ללא היי-טק); פיננסים וביטוח; פעילויות בנדל"ן; ושירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים (ללא היי-טק).

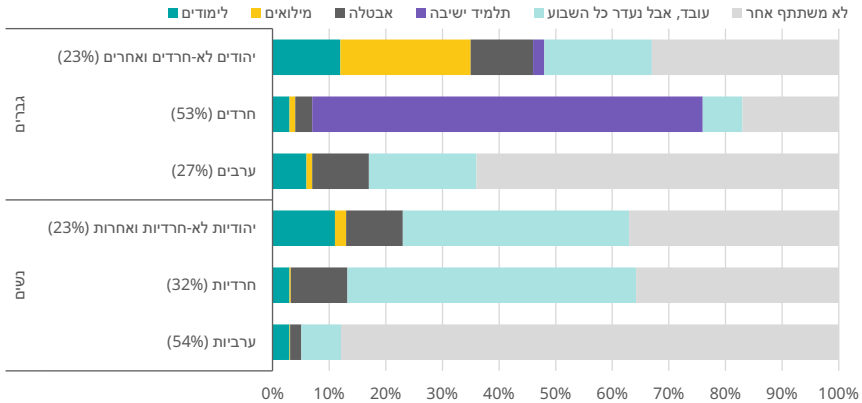
מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

פערי השכר בין מגדרים ומגזרים מונעים בין השאר מדפוסי התעסוקה של המועסקים בכל קבוצה. לו היה השכר הממוצע זהה לכל העוסקים בכל ענף, אזי שכרם של גברים יהודים לא-חרדים ואחרים עדיין היה גבוה בכ-25% מזה של נשים יהודיות לא-חרדיות ואחרות, גבוה ב-33% מזה של גברים ערבים וגבוה ב-38% משכרם של חרדים. בפועל, פערי השכר הסופיים (בהינתן הבדלי שכר בתוך ענפים) נוטים להיות גדולים יותר באופן עקבי, אם כי השונות בהתפלגות התעסוקה בין הענפים מסבירה חלק ניכר מפערי השכר בין הקבוצות המוצגות כפי שנאמדו בשנים האחרונות.¹¹

נוסף לתעסוקה ולשכר, מעניין לבחון את הסיבות שישראלים מאוכלוסיות שונות אינם עובדים באופן פעיל (אם בשל אי-תעסוקה ואם בשל היעדרות מלאה ממקום העבודה למשך שבוע שלם לפחות). תרשים 9 מציג סיבות נבחרות לאי-תעסוקה או היעדרות מהעבודה כל השבוע לפי מגדר ומגזר בממוצע מתחילת המלחמה ועד סוף 2024 בקרב בני ובנות 25-44. התרשים מלמד על שונות רבה בין מגדרים ומגזרים; כמעט אחד מארבעה יהודים לא-חרדים ואחרים שלא עבד היה מגויס למילואים בתקופה הנדונה, לעומת שיעורים זעומים בשאר הקבוצות (נדגיש כי בכלל האוכלוסייה בגילים 25-44 5.3% מהגברים היהודים הלא-חרדים ואחרים נעדרו בשל מילואים לעומת 0.5% בקרב גברים חרדים ונשים יהודיות לא-חרדיות). עם זאת, תלמידי ישיבה מהווים כ-70% מהצעירים החרדים שדיווחו לסוקרי הלמ"ס כי אינם עובדים. זאת ועוד, בקרב צעירים יהודים לא-חרדים וצעירות יהודיות לא-חרדיות, יותר מעשירית ממי שאינם עובדים באופן פעיל לומדים במוסדות אקדמיים או במוסדות להכשרה מקצועית, לעומת כ-6% מהגברים הערבים, ו-3% מהערביות, החרדים והחרדיות. בקרב מבוגרים יותר (תרשים נ'3 בנספח), הגורמים שנדונו לעיל מיוחסים לשיעור קטן יותר של בלתי מועסקים ונעדרים זמנית, אם כי שני גורמים בולטים גם בגילים אלו: שירות המילואים (6% מהבלתי מועסקים והנעדרים היהודים לא-חרדים ואחרים) ולימודים בישיבה (51% מהבלתי מועסקים והנעדרים החרדים).

11 בשנת 2022, לדוגמה, היה שכרם השעתי שכירים יהודים לא-חרדים ואחרים גבוה בכ-32% מזה של נשים יהודיות לא-חרדיות ואחרות, גבוה בכ-64% מזה של גברים ערבים, וגבוה בכ-39% מזה של חרדים.

תרשים 9. בלתי מועסקים ונעדרים מהעבודה כל השבוע, לפי סיבות נבחרות, מגדר ומגזר בקרב בני ובנות 25–44, אוקטובר 2023 עד דצמבר 2024

הערות: האחוז בסוגריים מתייחס לשיעור הבלתי מועסקים או נעדרים מהעבודה כל השבוע בקבוצה. "לימודים" ו"תלמיד ישיבה" כוללים רק פרטים שדיווחו שאינם עובדים או מחפשים עבודה. "מילואים" כולל עובדים שנעדרו מעבודתם כל השבוע בשל שירות מילואים לצד מובטלים שלא יכלו לחפש עבודה כל השבוע בשל שירות מילואים. "עובד, אבל נעדר כל השבוע" לא כולל עובדים שנעדרו בשל שירות מילואים.
מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

לסיכום, אנו למדים על כמה מגמות במאפייני התעסוקה המגדריים והמגזריים בישראל. ראשית, בעוד שיעורי התעסוקה של גברים ערבים וחרדים נותרים על כנם, שיעורי התעסוקה של נשים מכל המגזרים מוסיפים לעלות. שנית, קבוצות המגדר והמגזר נוטות להתרכז בענפים כלכליים שונים: יהודים לא-חרדים ויהודיות לא-חרדיות בהיי-טק ובשירותים עתירי ידע, גברים ערבים בבינוי ובענפי ייצור ומלאכה נוספים, ונשים מכל המגזרים (לצד גברים חרדים) בחינוך, רפואה ורווחה – והבדלים אלו בענפי התעסוקה מסבירים חלק מפערי השכר בין הקבוצות. שלישית, הבלתי מועסקים בקבוצות השונות מבלים את זמנם בצורות שונות, ובקבוצות שבהן שיעור התעסוקה גבוה יותר גם שיעור הבלתי מועסקים שמחפשים עבודה באופן פעיל (מובטלים) או משקיעים בהונם האנושי (סטודנטים) גבוה יותר.

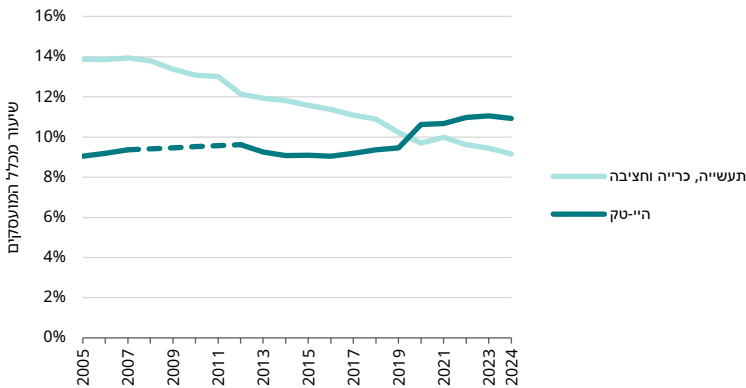
מגמות אלו מזוהות על רקע תמורות מרחיקות לכת בטכנולוגיה, ואופני התעסוקה של כל קבוצה (לצד אופני האי-תעסוקה) מרמזים על מגוון השפעות של השינוי בקרב הקבוצות השונות. עתה נסקור בקצרה חלק מהשפעותיהם של השינויים הטכנולוגיים של העשורים האחרונים על שוק העבודה בישראל, ונדון בהטמעת טכנולוגיית הבינה המלאכותית ובהשפעתה על שוק העבודה כיום.

שוק העבודה על רקע תמורות בטכנולוגיה

השפעותיהם של שינויים טכנולוגיים על הכלכלה בכלל ועל שוק העבודה בפרט נדונות הרבה במחקר הכלכלה. העשורים האחרונים אופיינו במגמה גוברת של אוטומציה והטמעת טכנולוגיות מידע בכלכלות העולם. מן המחקר בתחום הכלכלה עולה כי בשל תהליכים אלו, השפעת השינויים הטכנולוגיים על פערי התעסוקה והשכר גדולה משמעותית מהשפעתה המצרפית על הפריור או השכר (Acemoglu & Restrepo, 2022).

מיכון, רובוטיקה ואוטומציה הובילו לדחיקה של עובדים בתעשיות רבות, שבתורם עברו להתחרות עם עובדים בעלי מיומנויות דומות בתעשיות שבהן השינוי הטכנולוגי ניכר פחות. לצד זה, טכנולוגיות המידע העלו את פריזם של עובדים רבים, ואף הובילו להגדלת הביקוש לעובדים בתחומים רבים ויצירת סוגי משרות חדשים לחלוטין.¹² כך, לצד דילול ניכר של תעסוקה במקצועות מסוימים – כגון חקלאים ובעלי מלאכה שונים (שענים, רפדים או כוכים לדוגמה) – הטכנולוגיה תרמה גם לשכיחות גדולה יותר של מקצועות אחרים – כגון שליחים או יוצרי תוכן – וליצירה של מקצועות חדשים לחלוטין, כגון רחפנאים ומהנדסי בינה מלאכותית. פרט להשפעת הטכנולוגיה על הרכב המקצועות, היא כמובן משפיעה גם על ההרכב הענפי של התעסוקה, כפי שניתן לראות לדוגמה במגמות המנוגדות של ההי-טק והתעשייה הישראלית בעשורים האחרונים (תרשים 10).

תרשים 10. שיעור המועסקים בתעשייה ובהי-טק, 2005–2024

הערות: השיעור בהי-טק מתייחס לשכירים בלבד. עבור השנים 2008–2011 לא נמצא אומדן מהימן לשיעור זה. יש להדגיש כי קיימת חפיפה בין שיעור המועסקים בהי-טק לשיעור המועסקים בתעשייה עקב ענפי תעשיות ההי-טק, שהיוו בין רבע לשליש מההי-טק ומהתעשייה בשנים האחרונות.

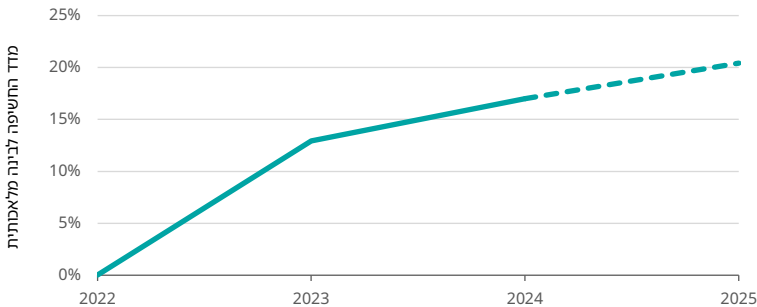
מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

12 להרחבה על המנגנונים השונים בהשפעת הטכנולוגיה על הכלכלה, ראו Autor, 2022.

ההתפתחות הטכנולוגית בעלת ההשפעה הדרמטית ביותר על שוק העבודה בעשורים האחרונים הייתה כמובן מהפכת טכנולוגיות המידע ונסיקת ענף ההיי-טק, ששיעור המועסקים בו עלה ב-21% בין 2005 ל-2024 (תרשים 10). גם השימוש בטכנולוגיות מידע השפיע על התעסוקה בענפי משק אחרים, וענפים בחציון העליון של התעצמות טכנולוגיות המידע בין 2005 ל-2023 הגדילו את נתחם מסך המועסקים בכ-13% בממוצע בתקופה זו, בעוד ענפים בחציון התחתון הקטינו את נתחם בכ-11% בממוצע. שינויים טכנולוגיים אחרים הובילו לאוטומציה ישירה ולדילול מצבת העובדים בענפים מסוימים. כך לדוגמה, עליית שיעור המיכון בתעשייה (הנמדד כחלקם של מכונות וציוד אחר, ללא כלי רכב, ממלאי ההון הנקי בענף) מסבירה כ-40% מהירידה בשיעור המועסקים בענף – שאיבד 34% בין 2005 ל-2024 (תרשים 10). נציין כי במהלך תקופה זו עלה השכר היחסי (יתרון השכר ביחס לממוצע במשק) של העובדים שנותרו בענף ב-29%.

אם נתמקד בשנתיים האחרונות, אזי התמורה הטכנולוגית המרכזית של ימינו היא מהפכת הבינה המלאכותית היוצרת. השקתם המהירה של כלים חדשים וקצב התקדמותה של הטכנולוגיה מכה גלים בעולם כולו, ועולם התעסוקה הישראלי מסתגל לאיטו לאפשרויות שהטכנולוגיה החדשה מספקת. ניתן לאמוד בזהירות כי בשנים הקרובות יוכלו כלי בינה מלאכותית יוצרת לבצע כ-20% מהמטלות של העובד הממוצע בישראל טוב מבן אנוש (תרשים 11), ומספר זה עולה על 50% במשלחי היד שבהם עוסקים כרגע כמעט שישית מהעובדות והעובדים. ייתכן שכלל שתעמיק ההטמעה של כלי בינה מלאכותית, ישתנה הביקוש לעובדים מסוגים שונים ועובדים רבים במקצועות אלו יפסיקו לעסוק בהם.

תרשים 11. חשיפה ממוצעת לבינה מלאכותית, 2022–2025 (אומדן)

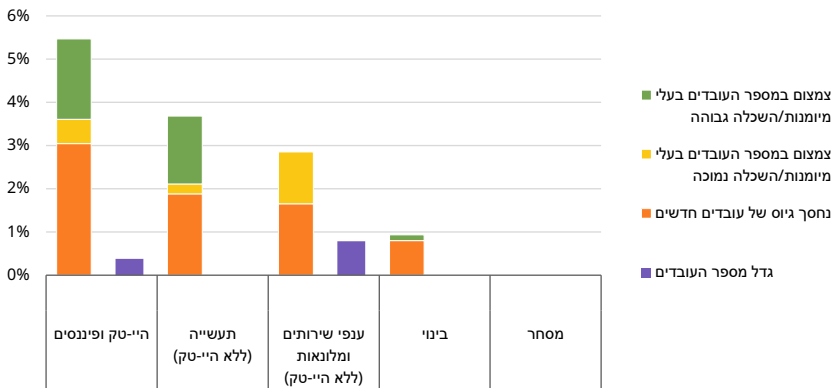

הערה: האומדן עבור 2024 מתבסס על מדד (E1) מתוך דבאוי ואחרים (2025), בעוד האומדן עבור 2025 מחושב כמדד זה ועוד עשירית מהפער בינו לבין המדד הגבוה יותר מתוך אותה עבודה (E2). זאת בהתבסס על (Acemoglu, 2024), המתייחס למדד זה (E2) כאומדן ליכולות הבינה המלאכותית היוצרת שימושו עד סוף העשור הקרוב.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

הטמעת הבינה המלאכותית בישראל עדיין נמצאת בשלביה הראשונים, כך עולה מסקר הערכת מגמות בעסקים של הלמ"ס (2025). כ-28% מהעסקים אימצו שימוש בבינה מלאכותית כחלק מפעילותם העסקית בכלל, ורק 16% משתמשים בבינה מלאכותית לביצוע משימות שביצעו בעבר עובדים בשר ודם – אם כי בענפי היי-טק והפיננסים מספרים אלו גבוהים בהרבה. אדרבה, בקרב המעסיקים שאימצו את הבינה המלאכותית, יותר מ-9% דיווחו כי היא הקטינה את מצבת העובדים שלהם (וכאחוז אחד דיווחו שמספר העובדים גדל), אך גם נתון זה משתנה מאוד בין ענפים שונים. תרשים 12 מציג את שיעור המועסקים שמעסיקם דיווח כי מספר העובדים בעסק השתנה עקב שימוש בבינה מלאכותית, לפי ענף כלכלי. ירידה במספר העובדים כתוצאה מאימוץ הבינה המלאכותית דווחה על ידי מעסיקיהם של 5.5% מעובדי היי-טק והפיננסים, וכמעט שליש מהם דיווחו על צמצום במספר העובדים בעלי מיומנויות או השכלה גבוהה. בתעשייה ובשירותים דווחה ירידה במספר העובדים על ידי מעסיקיהם של 3% מהעובדים בערך, בעוד בענפים אחרים שיעור המועסקים שהושפעו זעום.

תרשים 12. שיעור המועסקים שמספר העובדים במקום עבודתם השתנה עקב שימוש בבינה מלאכותית, לפי ענף כלכלי, יוני 2025

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

עוד מוקדם לקבוע מה יהיו ההשלכות הסופיות של מהפכת הבינה המלאכותית על שוק העבודה, אך ממצאים אלו ואחרים (כגון המתאם בין חשיפה לבינה מלאכותית ותעסוקה שתועד בדבאוי ואחרים, 2024) רומזים כי ייתכן שנראה שינויים מרחיקי לכת בהרכב התעסוקה והשכר במשק בעקבות מהפכה טכנולוגית זו. יש לקוות כי הדיון הציבורי הער בנושא יוביל למדיניות שתקל על כוח העבודה בהסתגלות למציאות המשתנה, כפי שחוקרים רבים ממליצים (סומקין ושגיא, 2020; OECD, 2023).

סיכום

בפרק זה הצגנו את ההתפתחויות המרכזיות בשוק העבודה הישראלי בשנה האחרונה, על רקע השנים הקודמות ונוכח אתגרי העתיד. הראינו כי שיעור האבטלה ירד במקצת והגיע לרמה נמוכה באופן חריג בכל קנה מידה היסטורי או בין-לאומי, בעוד הירידה במספר שעות העבודה והעלייה בשכר נבלמו – שתי התפתחויות אחרונות אלו הן היפוך מגמה מהשנים האחרונות. עוד הראינו בהיבט הענפי, כי עיקר הגידול בתעסוקה נבע מענפי המגזר הציבורי, הבינוי והתעשייה המסורתית, בעוד ירידות שכר תועדו בין השאר בהיי-טק ושירותים עתירי ידע אחרים, ובענפי המגזר הציבורי. הצבענו גם על עלייה משמעותית בפערי התעסוקה בין המרכז לפריפריה, על חוסר שינוי בתעסוקת גברים ערבים וחרדים ועל המשך העלייה העקבית בתעסוקת נשים מכל המגזרים. כמו כן, הצגנו את ההבדלים העיקריים בענפי התעסוקה של גברים ונשים ממגזרים שונים בישראל, לצד הבדלים בסיבות הנבחרות לאי-תעסוקה או להיעדרות ממקום העבודה. לבסוף, סקרנו את שוק העבודה בראי השינויים הטכנולוגיים והצגנו חלק מההשפעות – בפוטנציאל ובפועל – של מהפכת הבינה המלאכותית היוצרת על העובד והעובדת הישראלים.

בנוגע לעתידו של שוק העבודה, סקרנו את תחזיותיהם של גופים שונים לטווח הקצר. על פי תחזית בנק ישראל מספטמבר 2025, שיעור האבטלה הרחב יעמוד על 3.4% בממוצע בסיכום השנה, ויעמוד על רמה זו בממוצע גם במהלך שנת 2026 (בנק ישראל, 2025). תחזית פורום הקונצנזוס של אגף הכלכלן הראשי במשרד האוצר חוזה שיעור אבטלה נמוך במקצת, שיגיע בשנת 2025 לממוצע של 3.05% (משרד האוצר, 2025); מחברי התחזית מציינים גם כי הדעות בפורום חלוקות לגבי עלייה אפשרית בשיעור ההשתתפות.

נראה שרמת האבטלה תמשיך להיות נמוכה בעתיד הנראה לעין, אך הירידה בצמיחת השכר – בהיי-טק ובענפים אחרים – מעוררת דאגה. ממשלת ישראל ערכה התאמות פיסקליות למימון המלחמה, באופן שצמצם את הכנסת העובדים (נטו) ואת ההשקעות בהגדלת הפריזון, כגון במערכות התחבורה, החינוך והבריאות. יש לקוות כי בעוד ההתאמות ימשיכו להתבצע ככל שנדרש לצמצום החוב הציבורי ולהיערכות ביטחונית מחודשת, הפגיעה בהשקעות חברתיות ובעובדות ובעובדים תקטן למינימום ההכרחי.

כמו כן, בעוד המשק ושוק העבודה עמדו איתן נוכח אתגרי המלחמה, ייתכן שחלק מהשפעותיה העקיפות הושהו במהלכה ויבואו לידי ביטוי עתה; בהקשר זה יש לפקוח עין על התעסוקה והשכר של קבוצות שנפגעו ישירות, כגון משפחות שכולות, מפונים, משרתי מילואים ובני משפחותיהם. שיקומן וקידומן של קבוצות אלו, ושל העובדות והעובדים הישראלים בכללותם, צריכים לעמוד בראש מעייניהם של מקבלי ההחלטות בבואם לעצב את המדיניות הציבורית של שוק העבודה ביום שאחרי המלחמה.

מקורות

- אקשטיין, צ', ליפשיץ, א', מנחם-כרמי, ש', וקוגוט, ת' (2019). **אסטרטגיה לצמיחת המשק 2019**. נייר מדיניות 2019.03. מכון אהרן למדיניות כלכלית.
- אקשטיין, צ', בנטל, ב', וסומקין, ס' (2022). **להשקיע כדי לצמוח בחוב מוגדל**. נייר מדיניות 2022.01. מכון אהרן למדיניות כלכלית ומרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.
- בלס, נ', ובלייך, ח' (2024). **ההוצאה לתלמיד בחטיבה העליונה בישראל**. מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.
- בלס, נ', ובלייך, ח' (2025). **מקורם של הפערים בתקצוב החינוך היסודי הרשמי**. מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.
- בלס, נ', ודבאוי, מ' (בהכנה). **הון ציבורי וצמיחה בישראל**. מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.
- בנק ישראל (2019). **דוח מיוחד של חטיבת המחקר: העלאת רמת החיים בישראל באמצעות הגדלת פריון העבודה**. בנק ישראל, חטיבת המחקר.
- בנק ישראל (2025). **התחזית המקור-כלכלית של חטיבת המחקר, ספטמבר 2025**. בנק ישראל, חטיבת המחקר.
- דבאוי, מ', אפשטיין, ג', ווייס, א' (2022). **שוק העבודה בישראל: מבט על**. בתוך א' וייס (עורך), **דוח מצב המדינה: חברה, כלכלה ומדיניות 2022** (עמ' 271–298). מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.
- דבאוי, מ', אפשטיין, ג', ווייס, א' (2024). **שוק העבודה בישראל 2024: בצל מלחמה**. בתוך א' וייס (עורך), **דוח מצב המדינה: חברה, כלכלה ומדיניות 2024** (עמ' 61–90). מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.
- דבאוי, מ', וינטר, י', אפשטיין, ג', וייס, א', ובכר-נתנאל, א' (2025). **מגמות בתעסוקה ובינה מלאכותית בשוק העבודה הישראלי**. מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל ומכון מוזיאיק למדיניות בינה מלאכותית.
- הלמ"ס (2025). הודעה לתקשורת (15.7.2025): **אימוץ בינה מלאכותית בעסקים – נתונים מתוך הפרק המתחלף בסקר הערכת מגמות בעסקים לחודש יוני 2025**. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
- מבקר המדינה (2021). **למידה לאורך החיים והכשרה מקצועית למבוגרים – התאמתן לשוק העבודה המשתנה**. בתוך **דוח ביקורת שנתי 71, 2021** (עמ' 305–414). משרד מבקר המדינה.
- משרד האוצר (2025). **תחזית קונצנזוס מקור-כלכלית, סבב שני 2025**. משרד האוצר, אגף הכלכלן הראשי.
- סומקין, ס', ושגיא, ק' (2020). **מהפכת הידע, אוטומציה, טכנולוגיה ושוק העבודה: מחקר כלכלי ומדיניות כלכלית**. נייר מדיניות 2020.01. מכון אהרן למדיניות כלכלית.

שהינו קסלר, ש' (2024). **יסודות החינוך החרדי: עקרונות, מאפיינים, אנומליות**. המכון הישראלי לדמוקרטיה.

שראל, מ' (2021). **ההון הכלכלי, מרכיביו ותמונת המצב בישראל**. בתוך י' ניב (עורך), **איכות חיים בת-קיימה בישראל: דוח ועדת המומחים של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים**. האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.

Acemoglu, D. (2024). The simple macroeconomics of AI. *Economic Policy*, 40(121), 13–58.

Acemoglu, D., & Restrepo, P. (2022). Tasks, automation, and the rise in US wage inequality. *Econometrica*, 90(5), 1973–2016.

Autor, D. (2022). *The labor market impacts of technological change: From unbridled enthusiasm to qualified optimism to vast uncertainty*. Working Paper No. 30074. National Bureau of Economic Research.

Goldin, C. (2019). Human capital. In C. Diebolt & M. Hauptert (Eds.), *Handbook of cliometrics* (pp. 147–177). Springer.

OECD (2023) *OECD employment outlook 2025: Artificial intelligence and the labor market*. OECD Publishing.

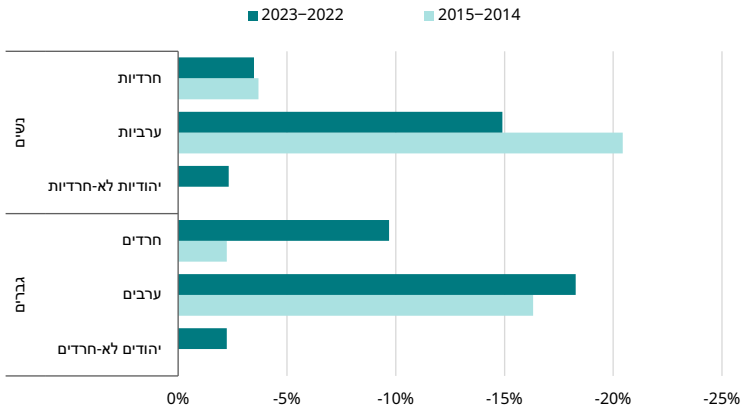
Osiobe, E. U. (2019). A literature review of human capital and economic growth. *Business and Economic Research*, 9(4), 179–196.

Woessmann, L. (2024). *Skills and earnings: A multidimensional perspective on human capital*. *Annual Review of Economics*, 17, 397–425.

World Economic Forum (2016, March 4). *Does working fewer hours make you more productive?* World Economic Forum.

נספח

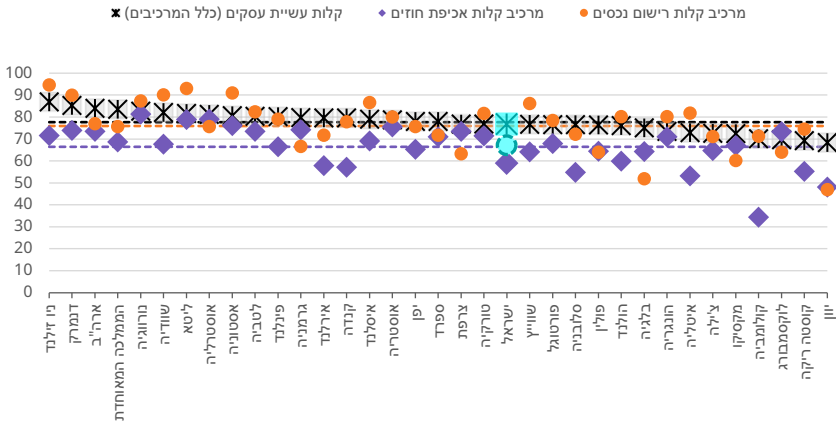
תרשים נ'1. פער מיומנות בוגרים ישראלים במתמטיקה ביחס למוצע ה-OECD, 2015-2014 ו-2023-2022, לפי מגדר ומגזר

הערות: הפער מחושב עבור כל קבוצה ביחס למוצע ה-OECD עבור המגדר. לא פורסמו נתונים רשמיים עבור גברים ונשים ערביות, והאומדנים המוצגים כאן חושבו על בסיס הפער בין הביצועים של כלל הישראלים לאלו של היהודים ונפחן היחסי של האוכלוסיות.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

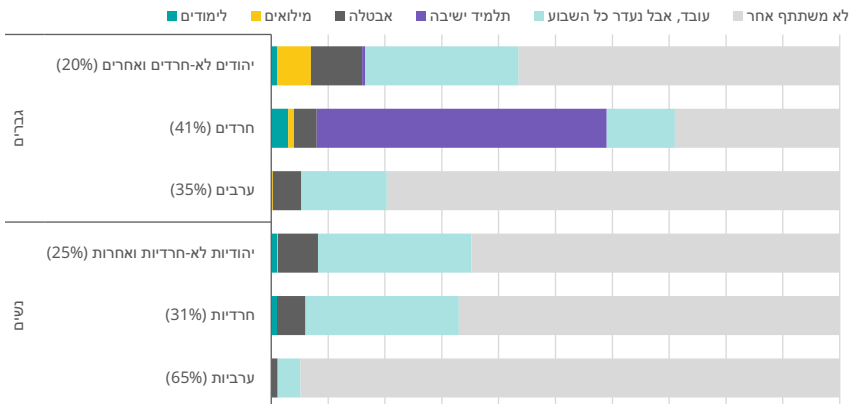
תרשים נ'2. אינדקס קלות עשיית עסקים (Ease of Doing Business Index), מדינות נבחרות, 2020

הערות: הקווים האופקיים המקווקים מייצגים את הציון הממוצע של כל מדינות ה-OECD בסעיף המסומן בצבע זהה.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

תרשים נ'3. בלתי מועסקים ונעדרים מהעבודה כל השבוע, לפי סיבות נבחרות, מגדר ומגזר בקרב בני ובנות 45-64, אוקטובר 2023 עד דצמבר 2024

הערות: האחוז בסוגריים מתייחס לשיעור מהקבוצה שהוא בלתי מועסק או נעדר מהעבודה כל השבוע. "לימודים" ו"תלמיד ישיבה" כוללים רק פרטים שדיווחו שאינם עובדים או מחפשים עבודה. "מילואים" כולל עובדים שנעדרו מעבודתם כל השבוע בשל שירות מילואים לצד מובטלים שלא יכלו להפש עבודה כל השבוע בשל שירות מילואים. "עובד, אבל נעדר כל השבוע" לא כולל עובדים שנעדרו בשל שירות מילואים.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס